

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Посланичка група СРПСКИ ПОКРЕТ ДВЕРИ – ПАТРИОТСКИ БЛОК
15. мај 2023. године
Београд

ПРЕДСЕДНИКУ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

На основу члана 107. став 1. Устава Републике Србије, члана 40. став 1. тачка 1) Закона о Народној скупштини („Сл. гласник РС”, 9/2010) и чланова 150. ст. 1, 190. ст. 1 Пословника Народне скупштине, подносимо **ДЕКЛАРАЦИЈУ О ПРАВИМА ТРУДНИЦА И ПОРОДИЉА**, с предлогом да се узме у претрес.

Народни посланици:

Бошко Обрадовић

Проф. др Тамара Миленковић
Керковић

Милован Јаковљевић

Борко Пушкић

Мр Иван Костић

Радмила Васић

ПРЕДЛОГ

Полазећи од чињенице да је право на здравље као основно и неотуђиво људско право зајамчено бројним међународним документима,

Позивајући се на члан 25. Универзалне декларације о људским правима у коме је прописано да „свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање његово и његове породице, укључујући храну, одећу, стан и лекарску негу и потребе социјалне службе...“), као и да ”мајке и деца имају право на нарочито старање и помоћ”,

Имајући у виду да је чланом 66. Устава прописано да мајка у Републици Србији ужива посебну заштиту, у складу са законом и да се мајци пружа посебна подршка и заштита пре и после порођаја (став 2). и да члан 68. Устава Републике Србије прописује да свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља,

Узимајући у обзир да је Република Србија ратификовала Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације жена CEDAW којом је прописано да државе чланице предузимају у свим областима, посебно политичкој, друштвеној, економској и културној, све прикладне мере, укључујући законодавне, да би обезбедиле потпун развој и напредак жена, како би им се гарантовало остваривање и уживање права човека и основних слобода, равноправно с мушкарцима (члан 3), као и да предузимају све одговарајуће мере ради елиминисања дискриминације жена у другим областима привредног и друштвеног живота како би им се, на основу равноправности жена и мушкараца обезбедила једнака права, а посебно, између осталог, једнака права да слободно и одговорно одлучују о планирању породице, као и да имају приступ информацијама, образовању и средствима која ће им омогућити да се користе овим правима (члан 16, став 1. тачка е),

Знајући да се ратификацијом Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима Република Србија обавезала да обезбеди једнако право мушкарцима и женама да уживају сва економска, социјална и културна права која су набројана у овом пакту (члан 3), док посебна заштита треба да буде пружена мајци у току разумног временског периода пре и после порођаја,

Уважавајући одредбе Закона о забрани дискриминације, Закона о здравственој заштити, Закона о правима пацијената, Закона о остваривању права на здравствену заштиту деце, трудница и породиља и Уредбе о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине,

Народна скупштина на седници одржаној .....2023. године доноси

ДЕКЛАРАЦИЈУ О ПРАВИМА ТРУДНИЦА И ПОРОДИЉА

Народна скупштина овом декларацијом артикулише права два ентитета, жене и новорођенчета, у оквиру визије и обезбеђивања оквира за етичку, висококвалитетну породилску и постпарталну негу мајке и детета са поштовањем достојанства и једног и другог. Држава и здравствени системи морају да осигурају здравље, сигурност и достојанство жена и новорођенчета, водећи рачуна да ова најосновнија дијада људског живота буде у потпуности заштићена.

Народна скупштина сматра да свака жена има право да добије одговарајуће образовање и информације о репродуктивном здрављу, трудноћи, порођају и нези новорођенчета. Здравствене службе и здравствени радници обавезни су да пруже такво образовање жени и њеном партнеру.

Народна скупштина сматра да свака жена има право на бесплатну одговарајућу здравствену помоћ и трудноћу без непотребних опасности. Све жене имају право на одговарајући степен здравствене заштите и заштитне мере пре, током и након трудноће. Здравствена заштита током трудноће мора да буде квалитетна, бесплатна и да има одговарајуће изворе.

Народна скупштина сматра да свака жена има право да добије одговарајуће информације о технолошким поступцима и напретку при дијагностици и лечењу, а које се односе на трудноћу и порођај, те да јој се мора омогућити примена најсигурнијег поступка. Све труднице имају право да добију информације о расположивим поступцима пренаталне дијагностике. Њихова одлука о извођењу таквих поступака мора бити слободна и заснована на информацијама.

Народна скупштина сматра да свака жена има право на одговарајућу исхрану током трудноће. Исхрана жени мора омогућити примање свих хранљивих материја, потребних за раст детета и властито здравље.

Народна скупштина сматра да свака запослена жена има право на то да за време трудноће или због ње не буде отпуштена. Приступ и остајање у свету запослених мора бити зајамчен свакој жени, а да њена трудноћа при томе не буде разлог дискриминације. Закон о раду мора да штити право на мајчинство и то на такав начин да он јамчи породилји прилагођавање радног времена, а без могућности да то утиче на плату или могућност губитка посла. Мајке имају право да доје своју децу током радног времена.

Народна скупштина сматра да свака мајка има право да подели одговорност са оцем детета у вези с одлукама и репродуктивним процесом. Одлуке једног пара о репродукцији, права су која с једнакошћу и једнаком одговорношћу деле и мушкарац и жена.

Народна скупштина сматра да свака жена има право да буде информисана о добробитима дојења те охрабрена да с дојењем започне одмах по порођају.

Народна скупштина сматра да свака жена има право да учествује у доношењу одлука (у погледу дијагностике и лечења) које могу утицати на њу и на њен фетус. Све одлуке морају бити донесене на основу добијених информација и слободном вољом.

Народна скупштина сматра да свака жена има право да буде са својим дететом читаво време боравка у болници, под условом да им здравље то омогућава.

Народна скупштина сматра да свака жена има право на своју приватност, те је поштовање поверљивости дужност здравственог особља.

Народна скупштина сматра да је достојанство новорођенчади, као људских бића, узвишено. Новорођенче мора бити заштићена у складу с Конвенцијом о правима детета.

Народна скупштина сматра да свако новорођенче не сме бити дискриминисано с обзиром на расу, пол, економско стање, место рођења, веру или било шта друго.

Народна скупштина сматра да нико нема право да предузме краткорочне или дугорочне поступке којима се угрожава или нарушава здравље новорођенчета.

Народна скупштина сматра да свако новорођенче има право да добије здравствену и друштвену бригу која му омогућује оптимални телесни, духовни, морални и друштвени развој у каснијем животу. С обзиром на непостојање воље новорођенчета, без пристанка родитеља упознатих са свим подацима не сме се преузети никакав медицински захват.

Народна скупштина сматра да свако новорођенче има право на исправну прехрану, која му омогућује раст. Дојење се мора промовисати и олакшавати. Када није могуће да мајка доји, без обзира да ли је то због личних, телесних или психичких разлога, мора се омогућити одговарајућа прехрана вештачким заменама за мајчино млеко.

Народна скупштина сматра да се новорођенче не сме одвајати од родитеља против њихове воље. У случајевима у којима постоји доказано занемаривање, а то су околности које показују да је живот новорођенчета у опасности, морају се предузети одговарајући законски и административни поступци како би се детету осигурала заштита.

Ову декларацију објавити у Службеном гласнику Републике Србије.

ПРЕДСЕДНИК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

У Београду, _____ 2023. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ

Уставни основ за доношење ове декларације садржан је у члану 99. став 1. тачка 7. и став 3. Устава Републике Србије, којим је прописано да Народна скупштина Републике Србије доноси законе и друге опште акте из надлежности Републике Србије и да врши и друге послове одређене Уставом и законом, као и у члану 8. став 1. Закона о Народној скупштини (Сл. гласник РС, број 9/10), којим је прописано да Народна скупштина доноси и декларације.

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ

Од 2011. године Србија је изгубила више од пола милиона људи. У 2020. години, према подацима Републичког завода за статистику, број умрлих надмашио је број рођених за 55.000. У исто време сведоци смо лошег стања које се односи како на физичке услове, смештај, исхрану, тако и на негу трудница и породиља у нашим породицима. Сведочења жена су потресна и дају слику о комплетном стању у друштву, од акушерског насиља и неадекватне исхране, до смртности породиља, беба и општег немара. Већина жена у Србији порођај види као стресно искуство, а статус жене у породици повремено се граничи са злостављањем и дехуманизацијом. Познато је да све ово може бити штетно за жене и њихову новорођенчад, као и да крши њихова права. Имајући у виду напред наведено, крајње је време да почну у већој мери да се примењују међународни стандарди неге породиља и новорођенчади. То је сада и питање од националног интереса и мора бити део будућих пронаталитетних иницијатива за ову и све будуће власти.

Више закона прописује неопходне мере:

- чланом 20. Закона о забрани дискриминације је прописано да је забрањено ускраћивање права због трудноће, породиљског одсуства, одсуства ради неге детета или посебне неге детета;
- чланом 11. Закона о здравственој заштити обухваћена су и лица у току трудноће, порођаја и материнства до 12 месеци након порођаја. Чланом 20. овог закона прописано је да начело поштовања људских права и вредности у здравственој заштити подразумева обезбеђивање највишег могућег стандарда људских права и вредности у пружању здравствене заштите, пре свега права на живот, неповредивост физичког и психичког интегритета и неприкосновеност људског достојанства. Ставом 3. овог члана прописано је да трудница, породиља и дете до навршених 18 година живота, самохрани родитељ са децом до седме године живота и стари имају право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите.
- чланом 6. став 2 Закона о правима пацијената прописује се да у поступку остваривања здравствене заштите, пацијент има право на једнак приступ здравственој служби, без дискриминације у односу на финансијске могућности, место становања, врсту обољења, време приступа здравственој служби или у

односу на неку другу различитост која може да буде узрок дискриминације. Право на квалитет здравствене услуге подразумева одговарајући ниво пружања здравствених услуга и хуманог односа према пацијенту. Одредбом члана 11. овог закона прописано је да пацијент има право да од надлежног здравственог радника благовремено добије обавештење које му је потребно како би донео одлуку да пристане или не пристане на предложеној медицинској мери.

- Законом о остваривању права на здравствену заштиту деце, трудница и породиља уређују се право на здравствену заштиту и право на накнаду трошкова превоза у вези са коришћењем здравствене заштите за децу, труднице и породиље без обзира на основ по коме су здравствено осигурани, ако ова права не могу да остваре по основу обавезног здравственог осигурања у складу са законом којим се уређује здравствено осигурање.
- Уредбом о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине прописано је да је здравље жена током трудноће, порођаја и материнства, један од приоритета система здравствене заштите Републике Србије. Брига о мајци и детету и мере у корист ових популационих групација остварују се сарадњом сектора здравља, образовања и социјалне заштите. Тачком 4.3. ове уредбе прописано је да здравствени радници буду едуковани да пружају здравствену заштиту женама, деци, омладини и породицама на начин који је узрасно сензитиван, хуман и заснован на доказима. Људска права морају бити заштићена на свим нивоима у систему здравствене заштите жена, деце и омладине.

ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ

За спровођење ове декларације нису потребна додатна финансијска средства у буџету Републике Србије.